

Oikeusministeriö

28.10.2019

7/4.1./19

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto oikeusministeriölle Against Hate –hankkeen suosituksista viharikosten ja vihapuheen vastaiseen työhön

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) edistää sukupuolten tasa-arvoa yhteiskunnassa, joten neuvottelukunnan lausunto keskittyy sukupuolten tasa-arvoon liittyviin näkökulmiin.

Against Hate –hanke on tehnyt merkittävää viharikosten ja vihapuheen vastaista työtä. Hanke esittää useita kannatettavia konkreettisia toimia viharikosten ja vihapuheen vastaisten toimien tehostamiseksi.

Sisältyvätkö luonnokseen viharikosten ja vihapuheen vastaisen työn keskeiset tavoitteet?

Lausuttavana olevissa Against Hate –hankkeen suosituksissa huomioidaan kovin ohuelti se, että vihapuhe on *vahvasti sukupuolittunut ilmiö*. TANE:n korostaa, että vihapuhe on tärkeä ymmärtää *sukupuolittuneena vallankäyttönä*, joka kohdistuu eri tavoilla naisiin ja miehiin. Tämä on tärkeää ottaa huomioon myös toimenpidesuosituksissa.

Vihapuhetta joutuvat kohtaamaan eniten naiset ja vähemmistöjen edustajat. Tasa-arvobarometrin (2017) mukaan sukupuoleen liittyvää vihapuhetta oli kokenut 15 prosenttia naisista ja 8 prosenttia miehistä.

Vihapuhetta ei aina nähdä osana naisiin kohdistuvaa väkivaltaa eikä sukupuolittuneen vihapuheen haitallisuutta tunnisteta, vaikka se sukupuolittuneena ilmiönä kaventaa naisten yhteiskunnallisia ja poliittisia osallistumismahdollisuuksia, ilmaisun- ja sananvapautta ja heikentää naisten asemaa ja sukupuolten tasa-arvoa. Naisiin kohdistuva vihapuhe on myös usein raaempaa ja henkilökohtaisempaa (esimerkiksi seksuaalisella väkivallalla uhkailua), kuin miehiin kohdistuva vihapuhe. Pohjoismaisen selvityksen mukaan naisten riski kokea sekä vihapuhetta että seksuaalista häirintää on yli viisinkertainen miehiin verrattuna.

TANE kannattaa Against Hate –hankkeen esitystä ammattilaisten verkostoitumisesta viharikoksiin liittyvän tiedon analysoimista ja vaihtamista sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden ja riittävyyden arvioimista varten osaamiskeskuksen muodossa.

Puuttuuko jotain tavoitteita?

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta esittää, että Against Hate -hankkeen *suositusten ja tavoitteiden kohdalla huomioidaan erikseen sukupuoleen ja seksuaalisuuteen kohdistuvat viharikokset ja vihapuhe.*

Viharikosten ja vihapuheen kohdalla yhdenvertaisuuden edistämisen ja syrjinnän ehkäisyn lisäksi on tärkeää puhua myös naisten ja miesten välisen tasa-arvon edistämisestä.

Koska viharikokset ja vihapuhe ovat vahvasti sukupuolittuneita, esittää TANE *lisättäväksi tavoitteen 2, ensimmäiseen kappaleeseen tasa-arvolain tavoitteen ja viranomaisten velvollisuuden edistää sukupuolten tasa-arvoa mukaan lukien häirinnän kiellon.*

Sukupuoleen liittyvä vihapuhe tulee huomioida lainsäädännössä lisäämällä sukupuoli viharikoksen määritelmään, kiihottaminen kansanryhmää vastaan -rikosnimikkeen tunnusmerkistöön ja rangaistuksen koventamisperusteisiin. Tällä hetkellä sukupuoli ei sisälly viharikoksen määritelmään, mikä puolestaan vaikuttaa rikoksen käsittelyyn ja seurauksiin. Vihapuheeseen puuttumisen keinoja tehostettaessa tulee myös huomioida, että viranomaisten tietoon tulee vähemmän tapauksia, kuin uhritutkimukset ja barometrit tuovat esiin.

Suuri osa vihapuheesta tapahtuu verkossa, jossa anonyymisyys helpottaa vihapuheen levittämistä. Verkossa vihapuheen ja maalittamisen kohteeksi joutuvat useammin naiset ja vähemmistöjen edustajat. Erityinen huomio tulee kiinnittää yhteiskunnallisessa keskustelussa aktiivisesti toimiviin naisiin (naispoliitikot, toimittajat ja tutkijat) vihapuheen kohteina. *TANE kannattaa suosituksen esitystä selvittää maalittamisen kriminalisointia.* TANE pitää tärkeänä, että *vihapuhetta tarkastellaan demokratian esteenä.* Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa, että *verkkovihan ehkäisyä koskevissa suosituksissa on huomioitava, että verkkoviha on sukupuolittunut ilmiö, jonka kohteena ovat usein naiset ja verkkovihapuheen levittäjistä monet miehiä (Saresma 2019).*

Saavutetaanko tavoitteet kuvatuilla toimenpiteillä? Puuttuuko keskeisiä toimenpiteitä tai kohderyhmiä?

Kohderyhmistä nais- ja mieserityiset vihapuheen ja viharikosten muodot jäävät hankkeen suosituksissa vähäiselle käsittelylle.

Tavoitteen 2 toimenpiteiden viimeiseen kohtaan TANE esittää lisättäväksi: - lisään yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolakiin varhaiskasvatukselle yksikkökohtainen velvoite yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseen ja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman laatimiseen vastaavalla tavalla kuin oppilaitoksille.

TANE esittää lisättäväksi tavoitteen 3 ensimmäiseen toimenpiteeseen: - ammattilaisten (kuten sosiaalityöntekijöiden, lastensuojelun työntekijöiden, opettajien, kouluterveydenhuollon) koulutukseen on sisällytettävä tieto ennakkoluuloista, syrjinnästä, yhtenvertaisuudesta, *tasa-arvosta* ja viharikoksista

Tavoitteeseen 4 TANE esittää kauttaaltaan lisättäväksi tasa-arvon edistämisen kohtiin, joissa mainitaan yhdenvertaisuuden edistäminen.

Millaista tietoa tarvittaisiin, joka auttaisi puuttumaan tehokkaammin viharikoksiin ja/tai vihapuheeseen?

TANE *kannattaa* suosituksissa esitettyä *akateemista tutkimusta koskien tekijäryhmiä, tekijöiden organisoitumista ja mahdollisia kansainvälisiä yhteyksiä.*

Viharikoksista ja vihapuheesta *sukupuolittuneena ilmiönä* tarvitaan lisää tietoa sekä ammattilaisten, viranomaisten että vihapuheen kohteiden käyttöön. On tärkeää ymmärtää, että verkkoviha on vahvasti sukupuolittunut ilmiö.

Vihapuheen ja viharikosten käsittely tulee myös *valtavirtaistaa muuhun tutkimukseen* ja selvitysten tekoon (esimerkiksi työelämä ja koulutus).

Muita ehdotuksia?

Eri ammattiryhmille sekä alalla toimiville kolmannen sektorin toimijoille tulee tarjota *koulutusta* viharikollisuudesta ja vihapuheesta sukupuolittuneena ilmiönä, ilmiön tunnistamisesta ja siihen varhain puuttumisesta. Myös opetussektorille ja työsuojelun ammattilaisille tulee tarjota koulutusta. Koulutukseen ja osaamistason lisäämiseksi tarvitaan *riittävät resurssit.*

Suosituksissa on ehdotettu oppilaitoksissa tapahtuvaan vihapuheeseen puuttumisen velvoittavuuden lisäämistä yhdenvertaisuuslakiin. Koska sukupuoleen perustuva syrjintä kuuluu tasa-arvolain piiriin, *tulee velvoittavuus kirjata myös tasa-arvolakiin.*

Jirka Hakala
puheenjohtaja
tasa-arvoasiain neuvottelukunta

Hannele Varsa
pääsihteeri
tasa-arvoasiain neuvottelukunta